

Den Norske Turistforenings bildearkiv

av Trond Bjorli

Den Norske Turistforening (DNT) utga allerede i stiftelsesåret 1868 en årbok. En viktig oppgave var og er å spre kunnskap om ruter og turmuligheter – og gjennom dette også inspirere folk til å dra til fjells. Tidlig ble bildene viktige i denne formidlingen av fjellets opplevelser i årbøker og etter hvert tidsskrift. DNTs bildearkiv fra mesteparten av de 150 årene forteller derfor mye om hvilke roller tegnede og ikke minst fotograferte bilder har spilt i oppbyggingen av det friluftsliv som DNT har gått i bresjen for. Målet med denne artikkelen er å gi en kortfattet beskrivelse av arkivet, og gjennom dette gi noen glimt av bildenes rolle i Turistforeningens arbeid.

DNTs eldre bildearkiver er i dag i hovedsak samlet på Norsk Folkemuseum. Dette har skjedd gjennom to avleveringer til museet. Den eldste delen av DNTs bildearkiv, den delen som i hovedsak hører til 1800-tallet, ble avlevert av DNTs inspektør Claus Helberg tidlig på 1970-tallet, trolig 1972. I 2017 ble mesteparten av DNTs øvrige filmbaserte bildearkiv overført. Dette dekker perioden fra ca. 1900 til rundt 2000, eller frem til da DNTs bildearkiv ble basert både på digital fotografering og lagring. Denne nyere delen av arkivet er i omfang langt den største og omfatter også film og fotografier lagret på digitale medier.

Aksesjonen fra ca. 1972, 1800-tallsdelen av dette arkivet,

var i museets arbeid med bildene på 1980- og 90-tallet blitt delt opp og sortert på blant annet fotografnavn. I gjenforeningen med de nyere arkivdelene har museet gjenopprettet også den eldre aksjesjonens opprinnelige orden. På Norsk Folkemuseum blir de to ulike delene nå ført sammen til et arkiv, «Den Norske Turistforenings bildearkiv», og i presentasjonen her begynner vi med den eldste delen av arkivet.

1800-TALLET

Materialet som DNT leverte Norsk Folkemuseum 1972 besto av drøyt 1300 fotografier. Hovedmengden var serier med negativer, men det var også samlinger med fotografiske positiver i form av turistprospekter og såkalte stereobilder. De eldste av disse bildene stammer fra en periode da fotturistene ikke gikk rundt i fjellet med kamera. Fram til begynnelsen av 1880-tallet måtte fotografene fortsatt bære med seg mørkerom og utstyr slik at det fotografiske glassnegativet kunne gjøres lysfølsomt, eksponeres og fremkalles, alt mens det ennå var vått. De første turistene hadde derfor ikke tilgang til eget kamera, og var henviset til å kjøpe sine minnebilder fra hotellets, bokhandelen eller reisebyråets stabler av bilder fra profesjonelle turistfotografer som Knud Knudsen.

Dette turistprospektet på kartong viser hvordan det tidlige friluftslivet kunne arte seg på slutten av 1800-tallet, der forholdene var lagt til rette for det, slik som her på Tonsaasen Sanatorium.

Foto: J. Robøle, DNTs bildearkiv, Norsk Folkemuseum.

Emanuel Mohn (1842-1891) formidlet turglede i tekst og egne tegninger i DNTs årbøker, og gjorde en stor innsats for å trekke folk til fjells på 1870-tallet. Mohns tegning har tittelen «Horungtinderne fra Sulehind». Foto: DNTs bildearkiv, Norsk Folkemuseum

Den relative bildefattigdommen i denne perioden er tydelig også i DNTs første årbøker. Fram til ca. 1890 måtte fotografiske bilder i magasiner og bøker gjengis som tresnitt, såkalte xylografier. Den vanlige måten å oppleve fotografiske bilder på 1800-tallet, var derfor som fotografiske originaler, noe som i dagens postdigitale hverdag er en sjeldenhet. Fotografiene ble den gang massekopiert og distribuert som fotografier, gjerne montert på kartong og i album.

BILDENE GIKK RUNDT

Turistforeningens originale fotografiske turistprospekter fra 1800-tallet er oftest på kartong. Dette sier oss kanskje noe om disse fotografiske bildenes verdi og betydning for de som hadde gleden av å kunne studere slike bilder. Man kan tenke seg i de i foreningsmøter og sammenkomster på slutten av 1800-tallet i Turistforeningens regi ble sendt rundt, vist frem og kommentert. Samlingen inneholder blant annet 222 slike originalpositiver, av kjente turistfotografer. Alle de viktigste turistfotografene på 1800-tallet – som Marcus Selmer, Knud Knudsen, Per Adolf Thorén, brødrene Brunskow, Jens Robøle og Axel Lindahl – er representert her. Noen av motivene er hentet fra kjente reisemål i tiden, som Modum bad og Tonsåsen Sanatorium, steder der man kunne nyte natur og frisk luft i gode former med kaffen servert av bunadskledde jenter. Andre er landskapsbilder fra kjente turistruter rundt i Norge.

En egen serie omfatter tusen nummer, i det vesentlige originalnegativer, blant annet negativene til Brødrene Brunskow kjente turistserie utgitt ca. 1890-93, samt en serie av en ukjent engelsk fotograf og et album med turbilder samt en serie med motiver fra ulike steder. En tredje serie på 58 bilder inneholder

Frognerseteren (?) med en stor samling av kjelker utenfor. Bildet er fra et privat album med motiver fra friluftsliv i Kristianias omegn rundt 1900. Albumet er i dag en del av DNTs bildearkiv og er trolig gitt i gave av et foreningens medlemmer. Foto: Ukjent, DNTs bildearkiv, Norsk Folkemuseum.

landskapsprospekter og motiver i visittkortformat. Her er også et album med tittelen «Lofoten 1901».

MORO MED 3D

I tillegg til nydelige og sylskarpe monterte fotografier på kartong, kunne 1800-tallets turister også underholde seg med opplevelser av landskap og fjell i datidens 3D. Til dette bruk

Åpning av nye Sandhaug-hytta på Hardangervidda i 1929. Foto: Andreas Backer, DNTs bildearkiv, Norsk Folkemuseum.

inneholder arkivet en samling stereofotografier, som er bilder med to opptak av samme motiv opptatt samtidig, men med en liten forskyvning tilsvarende avstanden mellom øynene. Sett gjennom en spesiell titteanordning, et såkalt stereoskop, kunne fjell, landskap og fosser oppleves tredimensjonalt, med dybde, datidens mest avanserte virtual reality inntil filmen kom. Klart slikt måtte vekke vandrelysten! Denne samlingen i Turistforeningens arkiv omfatter 27 stereofotografier fra serien *Prospecter fra Norge* av Christoffer Gade Rude.

Vi vet ikke når disse ulike bildene og negativseriene ble gitt til Turistforeningen. Sannsynligvis har noen eller alle av de gamle turistprospektene vært i bruk i foreningen på 1800-tallet, og vært brukt omtrent slik vi har gjettet på ovenfor. Noen vil vi trolig kunne finne igjen på trykk i årbøkene. Andre kan være gitt Turistforeningen i etterkant av noen som har tenkt at foreningen kunne ha nytte av bildene. Når og hvordan ble for eksempel Brødrene Brunskows negativer gitt til Turistforeningen?

FOTOGRAFI ÅRBØKENE

I DNTs årbøker er illustrasjonene sparsomme de første årene, viktigst er et vignettbilde på tittelsiden, ofte kombinert med en motstående helsides tegning i tresnitt og gjerne et eller to kart som utbrettbare vedlegg i litografisk trykk. Andre illustrasjoner, også motiver med fotografiske forelegg, er de første tiårene gjengitt som tresnitt, eller såkalte xylografier. I en særstilling står de vakre utbrettpanoramaene med tinderekker i Jotunheimen og Hurrungane etter Emanuel Mohns tegninger som årbøkene på 1880-tallet hadde ganske mange av. To av disse, en i reproduksjon og en liten original, finner vi også i DNTs bildearkiv som ble overført i 2017.

Først etter at rasterklisjeen ble introdusert på 1880-tallet, ble det mulig å gjengi fotografier direkte på trykk. Overgangen kan settes til årboken 1886, der 8 illustrasjoner er i tresnitt og

syv er rastrerte fotografier. Syv av tresnittene er laget etter Carls Halls fotografier og illustrerer hans *Streiftog fra Hurrungane*. Fem illustrasjoner til artikkelen *Vattenbygden og Sulitjelma* er rasterbilder, altså fotografier gjengitt ved hjelp av fotomekanisk fremstilte klisjeer. Å kunne gjengi fotografier på trykk skulle revolusjonere bruk og spredning av fotografiske bilder og på sikt skape behov for å bygge opp et eget bildearkiv for Turistforeningen.

Den danske klatreren Carl Hall nevnt ovenfor var en pioner også med kamera i fjellet – han begynte i 1884 å fotografere på sine turer med et stort kamera med glasssplater på trestativ og tok allerede i 1885 med utstyret opp på flere av toppene i Hurrungane. Men det krevde en ekstra mann, Torgeir Sulheim, for å få med alt utstyret. Når også det fotografiske opptaksutstyret forenkles og film fra rundt 1890 blir tilgjengelig på plastbase mot tidligere glass, blir dette en revolusjon både for amatørfortografi og for turfotografen. Rundt 1890 kommer Kodak med sine løsninger for amatørkameraer, og det blir enkelt å ta med et mindre boks- eller utfoldbart kamera på tur. Turisten kan nå selv produsere sine minnebilder, og dette åpner også nye bildekilder for Den Norske Turistforening. I DNTs årbok 1897 bes medlemmer om å sende inn bilder som DNT kan bruke til å illustrere årboken.

Den fotografen som var oftest på trykk i årboken i de siste tiårene av 1800-tallet var imidlertid den profesjonelle turist-

Blant den eldste delen av DNTs bildearkiv som Folkemuseet mottok i 1972 var en større samling negativer, merket «ukjent engelskmann». Her er det også mye klatremotiver som dette. Foto: ukjent, DNTs bildearkiv, Norsk Folkemuseum.

Øvelse på Brattebakkbreen. Øvelsen var en del av førerkurset i 1935. Foto: Bjørn Lyche, DNTs bildearkiv. Norsk Folkemuseum.

fotografen Axel Lindahl. Årsaken var at hans forlegger Richard Andvord, som også var medlem i Turistforeningen, trolig stilte hans bilder til rådighet for årbøkene. En del av Lindahls originale fotografier er også del av Turistforeningens bildearkiv. De fotografiske forenklingene som på sikt skulle gjøre amatør-fotografering til en viktig friluftaktivitet, er i DNTs bildearkiv først og fremst synlig gjennom en del private album som viser vintersport rundt Kristiania rundt århundreskiftet. Disse albumene, som en del av de profesjonelle turistfotografenes landskapsprospekter har sannsynligvis blitt gitt til Turistforeningen etter at de mistet interesse for de opprinnelige eierne.

MODERNISERING AV DNT

I et innlegg i Middagsavisen 21.mai 1919 argumenterer signaturen «Medlem» til støtte for DNTs salg av sin rett til Skjeggedalsfossen (Ringedalsfossen), hvis skjebne ifølge teksten skal avgjøres samme dag. En ny tid står for døren, og «Vi maa derfor, uden at bryde Traditionerne, søge at modenisere vore Ideer om Foreningens hele Virksomhed».

Deler av midlene som salget vil innbringe mener «Medlem» kan brukes til å opprette et fast kontor for foreningen, der bibliotek og kart står til rådighet og der ungdommen kan få veiledning. Særlig argumenteres det for å bygge et bildearkiv, med henvisning til at den kjente fotografen Anders Beer Wilse skal ha anbefalt å opprette «en Fotografisamling som indeholdt alt det vi interesserte oss mest for, som Hytter, Varder, Fjellvidder og fotografier av vore store Mænd.» Det vises til at Wilse tilbød å donere begynnelsen på en slik samling med henvisning til at amatører etterhvert kunne fylle den ut, og innlegget avsluttes med at «Den nåværende Ordning er lite Tidsmæssig.»

Dette forslaget blir også fulgt opp – trolig cirka ti år senere, fra rundt 1930–32 – som kan se ut som startpunktet for oppbyggingen av et større bildearkiv på kort i Turistforeningen. Trolig er det DNTs første heltids sekretær Andreas Backer (1895–1975) som står bak dette initiativet. Backer hadde bakgrunn som pressemann og kombinerte ifølge sin biografi i Norsk biografisk leksikon en systematisk tilnærming med en forståelse av pressens rolle. Som vi skal se nedenfor i kortkatalogens ordning synes også rådene om hytter, varder, fjellvidder og portretter av turistforeningens store menn å bli fulgt nokså bokstavlig. En større samling av Wilses fotografier slik vi finner i Reiselivsforeningens arkiv har vi ikke funnet, men kortarkivet har likevel en del fotografier fra den kjente turistfotografen som nå satt i Turistforeningens råd.

ANDREAS BACKER

Andreas Backer står også bak den første større serien med negativer produsert av en av Turistforeningens funksjonærer. Denne omfatter 1050 plastnegativer, hovedsakelig i format ca. 9x15 cm (noen få i størrelse 6x9 cm på slutten av serien). Serien er påbegynt på 1920-tallet, kanskje i 1927 da Backer blir Turistforeningens første heltidssekretær. De fleste av motivene synes å være fra ulike inspeksjonsreiser i fjellet og rundt i Norge. I den tidlige digitaliseringen har det bl.a. dukket opp bilder fra åpningen av nye Sandhaug turisthytte i 1929 og fra Turistforeningens stand på Landsutstillingen i Bergen 1928. Enkelte motiver fra disse negativene gjengitt i årbøkene har fotokrediteringen «Fot. D. n. Tf.». Serien strekker seg trolig frem til begynnelsen av 1930-årene da Backer skifter til den helt nye kameratypen – og negativformatet som ble kjent som «Leica-formatet».

Vardebygging på Blåfjell. Konsul Berentsen står til venstre og inspiserer. Foto: Otto Floor, DNTs bildearkiv, Norsk Folkemuseum.

Leica-formatet (film på rull med opptaksflate 24x36 mm, også kjent som 135-film) ble lansert på 1920-tallet og skulle på lang sikt revolusjonere presse- og dokumentarfotografi gjennom håndterlighet og hurtighet. De samme egenskapene gjorde det også svært anvendbart som turkamera. Internasjonalt og i Norge skulle 135-filmen først passere den større 120-filmen (6x6 cm) mot slutten av 1960-tallet. Fra da av – og da ofte i from av det nyere speilreflekskameraet – ble 135-mm kameraet et fast inventar i tursekken for mange.

Backer var av en kunstnerslekt med mange kjente medlemmer, og ett av disse var fotografen Ole Friele Backer (1907–1947) som er særlig kjent for sin innsats som fotograf under andre verdenskrig. Ole Friele Backer fotograferte lofotfisket i 1939 i dette formatet i farger, så kanskje var det gjennom denne slektningen Backer selv kom i kontakt med Leica-formatet?

Backer har i alle fall vært rask til å ta i bruk det nye småbildeformatet. I DNTs arkiv finnes cirka 350 negativmapper med 135 film, det vil si omtrent 12.600 opptak som Backer har gjort på 135 –film i perioden ca.1930 til 1957.

MEDIESTRATEGIER

Backer skal som gammel pressemann ha hatt et godt lag med

å formidle foreningens virksomhet til større deler av befolkningen. Han sørget for god kontakt med presse så vel som NRK, holdt foredrag, redigerte og skrev bøker som for eksempel *Friluftsboka* (1941), *Til fjells* med Andreas Backer (1944) og *Med beksøm og fiskestang* (1949). Alt sammen var selvfølgelig rikt illustrert. Backer og DNT får også betalt for denne innsatsen, i Backers periode som sekretær og generalsekretær firedobles medlemsmassen fra 9300 i 1927 til 41000 i 1956.

Backer tok i det hele tatt flere grep for å modernisere DNTs mediestrategi. Dette gikk ikke minst på å utvide formidlingsarbeidet i form av bøker og tidsskrift. I 1934 innledet DNT et samarbeid med Landslaget for Reiselivet i Norge om et felles medlemsblad – *Turist og Reiseliv* – for de to foreninger. Dette varte til utgangen av 1936. I stedet ga DNT ut et eget medlemsblad på 4 sider fire ganger årlig. Dette ble fra 1939 utvidet til 16 sider med tittelen *Til Fots* og med Backer som redaktør. Tidsskriftene sammen med stadig mer fyldige årbøker krevde et stort arbeid ikke bare med tekst men også med bilder.

TURISTFORENINGENS BILDEARKIV PÅ KORT

Denne satsingen på formidling krevde et system for oversikt, dokumentasjon og rask gjenfinning av motiver. Under Backers

DNTs bildearkiv er en god kilde også til DNTs eget arbeid gjennom årene. Beltedrevne kjøretøy ble til stor hjelp for å frakte proviant og eventuelt personer. Dovre mars 1958. Foto: Ukjent, DNTs bildearkiv, Norsk Folkemuseum

En rast på påsketur i Leirungsdalen, Jotunheimen i 1955. Foto: Ukjent, DNTs bildearkiv, Norsk Folkemuseum.

ledelse begynner DNT å bygge opp et systematisk bildearkiv med oppklebede fotografier på kartong. Disse kortene er små ferdigtrykte («Den norske turistforening») kartongkort i størrelse 12 x 20 cm, med maskinskrevne og i noen fall håndskrevne påskrifter om sted, tid og fotograf.

Arkivet ser ut til å være påbegynt på 1930-tallet mellom-krigstid (men kan også være startet etter krigen). Innholdet er omtrent som beskrevet ovenfor – altså «alt det vi interesserte oss mest for, som Hytter, Varder, Fjeldvidder og fotografier av vore store Mænd». Motiver er samlet helt tilbake til DNTs begynnelse.

Bildearkivet er inndelt i 7 alfabetisk ordnede kataloger. Den største av katalogene er viet turisthytter, både DNTs egne og private hytter og fjellstuer eller hoteller som inngår i DNTs rutenett. En annen stor katalog er tematisk med så forskjellige emner som bruer og klopper, DNTs administrasjonslokaler, aktiviteteter som fellesturer, førerkurs og brekurs (her er bilder fra noen av de første brekursene og fellesturene), eller skilt, seterjente og sikringskurs som tilfeldige eksempler fra bokstaven «S». Fire kataloger er sortert etter stedsnavn. To av disse er viet Sør-Norge og har en deling øst og vest for Gudbrandsalen (Rondetopper i den ene katalogen, Vinstra i den andre). Den tredje av steds katalogene er viet Nord-Norge. Den fjerde er viet

Jotunheimen med tilliggende fjellområder. En sjettede katalog er sortert etter navn, og inneholder i hovedsak portretter. Her finnes bilder av mange kjente personligheter i DNT-historien i et tidsspenn fra 1862 til 1972.

Kortarkivet har vært oppdatert og vedlikeholdt til inn på 1970-tallet. Parallelt er det imidlertid bygd opp enklere «bakom»-arkiver i form av negativserier og konvolutter med positiver fra enkelte av DNTs egne fotograferende inspektører. En av grunnene til dette er nok at bildemengden rett og slett vokste fortere og fortere, særlig når DNT selv fikk så aktive fotografer som både Backer, og etter hvert Raabe og Lyng, som vi skal se nedenfor. Dermed ble den fotografiske bildeproduksjonen etter hvert også så omfattende, at man ikke ser seg tid og mulighet til å plassere alle bilder på maskinskrevne kort.

DNTs bildearkiv på kort – omfattende og med utvalg av de beste og viktigste bildene fra en viktig periode i foreningens arbeid – er i seg selv et kraftfullt vitnesbyrd om hvor viktig fotografiet har vært i Turistforeningens arbeid.

GUNNAR RAABE

Både medlemsmasse, aktivitet og administrasjon økte under Andreas Backer, som fra 1947 ble foreningens første generalsekretær. Fra samme tidspunkt får Backer også to nye inspek-

tører under seg, Gunnar Raabe og Claus Helberg, begge da allerede etablert innenfor DNT-systemet gjennom arbeid og tillitsverv. Begge fotograferte som del av arbeidet naturligvis, denne praksisen var nå for lengst etablert. Begge skulle også videreføre Backers utadrettede arbeid med lysbildeforedrag og bøker. De to delte inspektøroppgavene i Sør-Norge mellom seg, og denne arbeidsdelingen er nedfelt i DNTs bildearkiv på kort som er delt i en bildekatalog øst og en vest for Gudbrandsdalen.

Av disse to er Claus Helberg den som i dag er best kjent, både for sin krigsinnsats (ikke minst deltakelsen i tungtvannssaksjonen på Vemork på Rjukan), men også for et livslangt arbeid for DNT. Helberg ble den mest kjente og profilerte av DNTs ambassadører.

Hans innsats er naturligvis også synlig i fotoarkivet, men i DNTs bildearkiv er det Gunnar Raabe som har satt størst og mest omfattende spor – hans fotografiske arbeid har nedfelt seg i et omfattende negativ- og positivarkiv. Også Raabe fotograferte på 135-film, og har etterlatt seg et negativarkiv bestående av 155 mapper, eller vel 5000 negativer. Disse mappene er nummerert 264 til 415 og opptakene er gjort fra juli 1949 til november 1961. Negativmappene 1–263 (årene 1939–1949) er ikke med i arkivoverleveringen. Raabe har imidlertid etterlatt seg en detaljert håndskrevet katalog, og også et enkelt

bildearkiv i form av løse positiver i konvolutter. En del av hans fotografier fra årene 1939 til 1949 kan gjenfinnes her.

Raabe var en ambisiøs naturfotograf som utgav flere bøker, noen også rene fotobøker, med titler som Med Gunnar Raabe gjennom Jotunheimen (1942), Fra fjell og vidde (1945), Norges sommer og vinterprakt (1947) Nye perler fra Gunnar Raabes Norgesalbum (1943) Jotunheimen (1948), Fra Norges høyfjell (1946) med flere.

FJELLET I FARGER

Fargefilm blir først en spesialitet blant enkelte profesjonelle fotografer på 1950-tallet, når det etter hvert blir en etterspørsel etter fotografiske fargebilder på trykk. Fargetrykk var imidlertid fortsatt lenge kostbart og relativt sjeldent, og DNTs årbøker ble fortsatt i flere tiår trykt i svart/hvitt.

Større bruk var det for de fotografiske lysbildene. Fargelysbildefilmer som Kodachrome og Agfachrome kom allerede midt på 1930-tallet, og i DNTs bildearkiv kommer fargene inn med to større diasarkiv som begge har en begynnelse på 1950-tallet. Disse opptakene er trolig mest brukt i de mange lysbildeforedrag som foreningens ansatte holdt.

Det ene av disse arkivene er et større arkiv med småbilledias (135 film) som tidsmessig spenner fra midten av 50-tallet

Naturvern ble et viktig tema på 1960-tallet. Her har Toralf Lyng fotografert kraftanlegget i Valldalen 1965.
Foto: Toralf Lyng, DNTs bildearkiv, Norsk Folkemuseum.

og inn på tidlig 1960-tall, og som kanskje er bygd på flere fotografers bidrag. Det andre er en stor samling fargeopptak på lysbilder i format 6x6 cm. Denne serien er skapt av Toralf Lyng (1909–2005) som avløste Backer som generalsekretær, og hadde denne stillingen fra 1957 til 1977.

Lyng må ha vært en dyktig amatør fotograf som arbeidet med fargedias i dette større og kostbare mellomformatet. Som kamera har han kanskje hatt en Hasselblad, som ved siden av Rolleiflex bidro til å gjøre mellomformatet populært i etterkrigsperioden, ikke minst i pressen. Det store filmformatet gjorde at disse opptakene inneholder enda mere informasjon, og gjorde naturligvis også lysbildepresentasjonene enda mer imponerende.

Årbøkene på 1960-tallet speiler at naturvern begynner å bli et viktig tema for DNT. Toralf Lyng var også viseformann i

Norges Naturvernforbund i årene 1963–65, og vi ser at flere av hans opptak dokumenterer naturinngrep.

Illustrasjonene i årboken var frem til midten av 1980-tallet i hovedsak i svart/hvitt, om enn etter hvert med et økende preg av farge i form av innstikk med fargefoto. Tidlig på 1990-tallet var de fleste illustrasjonene i farger, og årboka i jubileumsåret 1993 (DNT 125 år) hadde gjennomgående fargetrykk. Overgangen til fargefoto var med dette i hovedsak fullført, på et tidspunkt da de mest ivrige hadde begynt å prøve de første digitalkameraene.

NYE IDEALER?

Med introduksjonen av digital teknologi var det selvfølgelig slutt på bildekataloger på kort. Men utbyggingen og vedli-

To kvinner på fottur på Hardangervidda i 1972.
Foto: Toralf Lyng, DNTs bildearkiv, Norsk Folkemuseum.

keholdet av DNTs bildearkiv på kort sluttet langt tidligere, og synes å ha stoppet opp en gang tidlig på 1970-tallet. I arkivet finner vi fra dette tiåret og fra 1980-tallet tre permer med 135-film i striper med negativer på 6 og 6 opptak lagret i plastmapper med tilhørende kontaktkopier. I et annet pressearkiv som Folkemuseet ordner og registrerer, Dagbladets negativarkiv, ser vi at arkivordningen skifter 1970–72 fra lagring i konvolutter i bokser til en tilsvarende lagring av filmstriper i mapper i permer. I Dagbladet er dette en konsekvens av et skifte fra et tidligere større mangfold av negativformater (4x5 tommer, 6x6 cm og 135 film) til å overveiende kun bruk av 135 film. Dette reflekterer gjennombruddet for 135-formatet og speilreflekskameraenes gjennombrudd i norsk pressefotografi.

I DNTs bildearkiv har vi sett at 135-formatet var det dominerende filmformatet allerede fra det tidlige 1930-tallet. Større arkiver med 135-film synes imidlertid å mangle fra 1960-tallet etter at Raabe har pensjonert seg. Avslutningen av kortarkivet

og overgangen til de nye filmappene (som tidligere var i konvolutter fra laboratoriet) reflekterer trolig ikke bare at 135-film formatet tas opp igjen, men også en ny måte å arbeide på. Etter at arbeidet med et nytt medlemsblad ble tatt opp igjen i 1967 under navnet Fjell og Vidde, fikk DNT behov for å bygge opp en egen redaksjon. Denne nye redaksjonen tok opp 1970-tallets ideer om fotodokumentariske idealer, og virkeliggjorde de både i fotografiske og journalistisk praksis. I arkivet fra 80-tallet ser vi nye motiver, ikke minst fra møter og organisasjonsliv i DNT i denne perioden. Dette kan derfor sees som reflektere ideer om en aktiv journalistikk – som også kom til uttrykk i tidsmessige arkiv- og arbeidsrutiner.

I årbøkene i samme nyttes også i stadig større omfang bilder av profesjonelle fotografer som P.A. Røstad, Johan Brun, Helge Sunde og andre som hadde gjort naturfotografi, naturvern og friluftslivfotografi til nesten en egen form for fotojournalistikk. De profesjonelle fotografenes bilder ble i stor grad

Små fotturister i Rondane i 1950. Foto: Gunnar Raabe, DNTs bildearkiv, Norsk Folkemuseum.

Et av de mange bildekortene i DNTs bildearkiv — med de små fotturistene i Rondane.
Foto: Gunnar Raabe, DNTs bildearkiv, Norsk Folkemuseum.

returnert etter bruk, og ble derfor ikke en varig del av Den Norske Turistforenings bildearkiv.

VIKTIG KILDE

Turistforeningens bildearkiv dokumenterer friluftslivets utvikling i form av hytter, utstyr, endrede og nye interesseområder innen friluftslivet, til og med naturforandringer. Samtidig demonstrerer arkivet ulike måter fotografiet har blitt brukt på i beskrivelse og dokumentasjon, og også i markedsføring og formidling av naturopplevelser. Arkivet gir også gode blikk inn i foreningens arbeid i form av møtebilder, dokumentasjon av lokaler og annet fra organisasjonens «indre» liv opp gjennom årene. Hva som er blitt vektlagt og hvordan det er formulert skifter, og slik reflekterer arkivets bilder skiftende estetiske normer for fotografering av natur gjennom 150 år. Arkivet er i sum et sterkt vitnemål om den store betydning fotografiet har hatt i utviklingen av fjellturisme og et moderne friluftsliv.

DNTs bildearkiv representerer også 150 år med mediehistorie. DNT har helt siden starten tatt i bruk mediene – årbøker, tidsskrifter, andre bøker, lysbildeforedrag, radio, film, fjernsyn

og i dag internett og sosiale medier. I dag har DNT stillinger som egen fotojournalist, digital fotografi gjør at medlemmene bidrar med fotografier som aldri før, og DNTs bildearkiv er på nett med motivene klare til å forsyne et stadig mer mangfoldig mediebilde med motiver fra natur og friluftsliv. I dette mediebildet er DNTs medlemstidsskrift Fjell og Vidde fortsatt markant til stede, i praksis Norges største magasin for friluftsliv med et opplag på over 180.000 i 2017.

FORMIDLING AV ARKIVET

Norsk Folkemuseum har som mål å digitalisere hele DNTs bildearkiv og formidle dette på nett gjennom nettstedet DigtaltMuseum. Mange av bildene fra 1800-tallet har allerede en

NRKs reporter er ute sammen med DNT og gjør påskereportasje i 1985. Foto: Ukjent, DNTs bildearkiv, Norsk Folkemuseum.

stund vært tilgjengelig her, og den nye aksesjonen ga støtet til en gjennomgang og fullføring av arbeidet med disse bildene. DNTs nyere og egentlige bildearkiv er langt mer omfattende, og det vil ta mange år før alt her er digitalisert. Vi har derfor valgt å angripe dette på to måter, der det ene handler om raskt å kunne gi en oversikt over arkivet, og det andre handler om strategi for hvilke deler som blir digitalisert i sin helhet først.

For den løpende digitaliseringen har museet valgt å starte på to ulike steder i arkivet. For det ene har man begynt arbeidet med å repro-fotografere den eldste større negativserien, som er Andreas Backers serie på 1050 negativer i storformat fra andre halvdel av 1920-tallet. En av grunnene er at dette materialet så langt ikke er tilgjengelig i kopiform og i praksis først blir lesbart gjennom digitalisering. Samtidig starter vi digitalisering av samlingen med John Lyngs fargediapositiver i 6 x 6 cm fra femtital og frem til vel 1970. Dette er et materiale som i farger og god oppløsning gir mange interessante glimt av turliv og Turistforeningens arbeid og interesser i denne perioden, blant annet en sterkere engasjement for miljøvern.

Hva så med resten av dette store arkivet? Norsk Folkemuseum vil i løpet av 2018 presentere hele arkivet på nett gjennom et utvalg bilder fra alle sentrale deler av arkivet. Dette bør i seg selv bli en fin og høyst severdig bildekavalkade gjennom foreningens 150 år i jubileumsåret.

Trond Bjorli er førstekonservator og prosjektleder for «DNT-hytta Hovinkoia til Norsk Folkemuseum.»